

Weg Wijs



Psalmen

In dit nummer:

Psalmen in de Bijbel – Psalmen in de kerk

Oude psalmen in een moderne jas

Nieuwe bijbelstudie-uitgave: Daniël – profet voor vriend en vijand

Inhoud

3 Op weg	Heerlijk zingen	Verder in dit nummer:
4 Bijbelstudie	Psalmen in de Bijbel	2 Hoofdreactioneel
8 Uitwerking	Psalmen in de kerk	15 Psalmversje
12 Interview	Oude psalmen in een moderne jas	18 De stad
16 Reacties & meningen	Psalmen, een lijn door de eeuwen heen	19 Zingen in verhouding
20 Methodiek & praktijk	Bijzondere manieren van bijbelstudie	24 Boeken en cd's
22 Het verleden actueel	Rellen rond de kerk	27 Bondig
23 Nieuwe bijbelstudie-uitgave	Daniël – profeet voor vriend en vijand	28 Colofon en volgende nummer

Hoofdreactioneel

Psalmen 'voorop'. Psalmen 'in verhouding'. Psalmen spreken aan! Ze raken je hart als je ze onberijmd leest of beluistert. Ze geven een kijkje in je hart of in dat van een ander en laten zien wie God is. Alle reden om je door psalmen te laten inspireren.

In de tempel hadden psalmen een ereplaats. Een plaats die ze nu verdienen in de kerken en in het leven van christenen, want psalmen slaan op Christus. Heerlijk dat psalmen nog steeds klinken. Zelfs in een moderne toonzetting en woorden van nú. Er wordt ook wel gezegd dat psalmen eigenlijk luisterliederen zijn. Door ze te beluisteren blijf je als hoorder dicht bij de oorspronkelijke tekst.

In dit nummer schrijft dr. Jan Smelik als deskundig hymnolog-musicoloog uitgebreid over 'Psalmen in de Bijbel en in de kerk'. U kunt dat lezen in de hoofdartikelen *Bijbelstudie* en *Uitwerking*. Lezers laten in *Reacties & meningen* concreet zien dat psalmen een lijn door de geschiedenis trekken. Je kunt je ook op creatieve wijze bezighouden met psalmen en zo ontdekken wat ze bij je oproepen. Kijkt u *Methodiek & praktijk* er maar eens op na.

Rien van den Berg maakt in het *Interview* duidelijk dat hij er alles aan wil doen dat psalmen de kerk niet uitwaaien als gevolg van een nieuwe liedcultuur. Vandaar de verschijning van *Psalmen van Nu* op popmuziek. Naast Rien van den Berg

c.s. leert u de vader van het kerklied kennen, Ambrosius, die leefde in de 4e eeuw. Dit maakt u mee in *Het verleden actueel*. Met het nieuwe lied 'De stad' richt u zich op de toekomst.

De rubriek *Boeken* attendeert op een variatie aan boeken over psalmen, hymnen en liederen. Misschien is het goed om te weten dat de rubrieken over boeken u een (korte) indruk van de inhoud van die boeken willen geven. Als redactie reiken wij boeken aan die verantwoord passen bij het thema en bij het doel van *WegWijs*. 'Verantwoord passen' wil zeggen dat de recensent wel kritische kanttekeningen bij het boek kan hebben. U bepaalt natuurlijk zelf of u (een van) de besproken boeken wilt gebruiken.

Truus en *Rob*, de huiscolumnisten, kunnen het niet laten met het thema te spelen en een boodschap achter te laten. Daarvoor zijn ze columnist.

Bij zoveel tekst over liederen kondigt de CBU weer een nieuwe bijbelstudie-uitgave aan. Deze gaat over het bijzondere boek *Daniël* en is geschreven door ds. D. Griffioen. Voor het lopende seizoen kan het een welkome aanvulling zijn, en voor het seizoen dat DV komt, een aanrader. God dank voor woord en lied.

Ali van Dijk-Buffering, hoofdredacteur

Op weg

Heerlijk zingen

Vroeger sliep ik met mijn twee oudere zussen op één kamer. Erg gezellig natuurlijk, alhoewel soms... Maar iedere avond zongen wij voor het slapengaan enthousiast en hardop liederen die wij kenden. En hoe jong wij ook waren, wij voelden haarfijn aan dat wij niet zomaar 'geestelijke' en 'wereldlijke' liederen door elkaar mochten zingen. Daarom wisselden wij deze af en wanneer wij overstapten naar het andere genre moest er eerst 'prrrr' gezegd worden, anders was het oneerbiedig. Dus 'prrrr' en wij zongen geestelijk en na een aantal liederen was het 'prrrr' en wij zongen wereldlijk. Totdat wij het natuurlijk niet meer met elkaar eens waren en alleen nog maar 'prrrr' riepen... en geen van allen meer wist wat we nog wilden zingen!

Ook de geestelijke liederen hadden weer aparte genres: psalmen en gezangen, Johannes de Heer en Hanna Lam (ik ben nog van de tijd vóór *Opwekking* en de *E&R-bundels*). Maar gelukkig maakten wij daarin geen onderscheid, anders was het voor ons wel erg ingewikkeld geworden! Als wij maar met

elkaar uit volle borst konden zingen. Meer kerstliederen met Kerst, meer paasliederen met Pasen en verder vooral recht uit het hart, hoewel er in de psalmen soms moeilijke woorden stonden!

Recht uit het hart. Dát is het fijne van zingen. En zeker van het zingen van psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (deze trits wordt nog aangehaald in de hoofdartikelen). De Heer heeft ons een bijbelboek vol psalmen gegeven. Daarin hebben de dichters alles wat hen bezighield naar God gebracht. Ze hebben het uitgeroepen van pijn en verdriet, van boosheid en angst, maar ook van blijdschap en vreugde, van dankbaarheid en lofprijzing. Veel van deze liederen mochten gebruikt worden in de tempeldienst. Het is een wonder dat wij deze nog altijd kunnen en mogen nazingen. Ik weet niet hoe u het ervaart, maar zelf kan ik mijn gevoelens en emotie vaak niet mooier verwoorden.

Maar het bijzondere is dat het niet bij de 150 psalmen gebleven is. Gods Geest heeft door de eeuwen heen, al vanaf het Nieuwe Testament, dichters geïnspireerd tot het schrijven van liederen. En niet alleen dichters waren er nodig, ook vele musici zijn geïnspireerd om de gedichten op prachtige melodieën te zetten. Dat is toch een groot geschenk! Dankbaar mag ik daar gebruik van maken. Uit volle borst én eerbiedig. En met het uitzingen voor de Heer, juist als ik alleen ben, voel ik mij heel dicht bij Hem.

*Mijn Vader, dank U wel, dat U steeds bij mij bent.
Dat U al mijn gedachten en verlangens kent.
Mijn Vader, dank U wel, dat U mij hoedt en leidt.
Mijn Vader, dank U wel.*

Inge Laan, voorzitter



Foto Jan Harryvan

Dinsdag 12 mei 2009 • Bondsdag Zwolle

Het thema van de dag is: De Bijbel in de zorg.

Dr. Ad Dees, internist, zal spreken over: Zorg, een medisch product?

Ds. Gijs Zomer zal spreken over: Zorg, een bijbels product?

Ook zal er 'drama' zijn en een bekend kinderkoor! Meer info op pagina 27 en in de speciale flyer die in april uitkomt!

Psalmen in de Bijbel

Jan Smelik

U zult het vast en zeker herkennen: de ene keer zing je in de kerk de psalmen vol enthousiasme en word je geraakt door wat je zingt; de andere keer heb je eigenlijk helemaal geen zin mee te zingen en gaan de psalmwoorden langs je heen. In gereformeerde kerkdiensten nemen de psalmen al vanaf de zestiende eeuw een centrale plaats in. Waarom eigenlijk? Om dat te weten te komen is het goed om ons eerst af te vragen wat een psalm is. Bestaan er ook psalmen buiten het bijbelboek Psalmen? Hoe is de relatie tussen de liederen in het Oude Testament en het Nieuwe Testament? Over dit soort vragen gaat dit artikel.

Wat wordt met 'psalm' bedoeld?

Het woord 'psalm' is afgeleid van het Griekse woord 'psal-mos'. En dat woord is weer een vertaling van het Hebreeuwse woord 'mizmoor'. Die woorden betekenen letterlijk 'het sprekend zingen onder begeleiding van een snaarinstrument'. Je kunt dus zeggen dat een 'psalm' een lied onder begeleiding van snarenspeel is. Nu wil dat niet zeggen dat je de psalmen alleen met snaarinstrumenten zou mogen begeleiden. Wij zingen psalmen vaak met orgelbegeleiding, maar ook andere instrumenten kunnen daarvoor gebruikt worden. Dat gebeurde al volop in het Oude Testament.

In de kerkgeschiedenis wordt met het woord 'psalm' bedoeld: één van de 150 liederen uit het oudtestamentische Psalmenboek. Dit boek bevat liederen uit verschillende perioden. Sommige psalmen zijn uit de tijd van de ballingschap, terwijl andere van veel oudere datum zijn. In elk geval is dat bijbelboek twee eeuwen vóór de christelijke jaartelling ontstaan. Voordien waren er al liedverzamelingen. Vaak wordt aangenomen dat de groep psalmen met opschriften als 'Van David' of 'Van de Korachieten' oorspronkelijk afzonderlijke verzamelingen waren. Door het samenvoegen van en het selecteren uit deze verzamelingen ontstond het huidige Psalmenboek. Veel psalmdichters hadden op één of andere manier te maken met de tempeldienst. In elk geval zijn veel psalmen speciaal gedicht of bewerkt voor de tempelliturgie.

Psalmdichters en psalmzangers

Boven de meeste psalmen staat een opschrift. De opschriften bevatten titels en beschrijvingen (een psalm van Asaf), aanwijzingen (voor de koorleider) of verwijzingen naar een lied (op de wijze van). In de titels wordt dikwijls de naam van de dichter genoemd. Maar deze auteursvermeldingen zijn niet altijd duidelijk. Zo hoeft de vermelding 'een psalm van David' niet altijd te betekenen dat koning David de dichter is geweest. Het is ook mogelijk dat bijvoorbeeld bedoeld wordt 'uit de school van David' of 'in de stijl van David'.

Over de aanwijzingen in de psalmopschriften bestaan eveneens onduidelijkheden. Met name de betekenis van de muzikale aanwijzingen zijn onbekend. De aanwijzing 'lamnatzeah' wordt doorgaans vertaald met 'voor de koorleider', maar duidt mogelijk op een overwinningslied dat gebruikt kan worden door de ceremoniemeester.

Opschriften boven de psalmen:

- titels en beschrijvingen: een psalm van Asaf
- aanwijzingen: voor de koorleider
- verwijzingen naar een lied: op de wijze van

Het is bekend dat het zingen van de psalmen in de tempelliturgie de taak was van professionele tempelmusici, de

natuurlijk wel van oudtestamentische liederen doordat

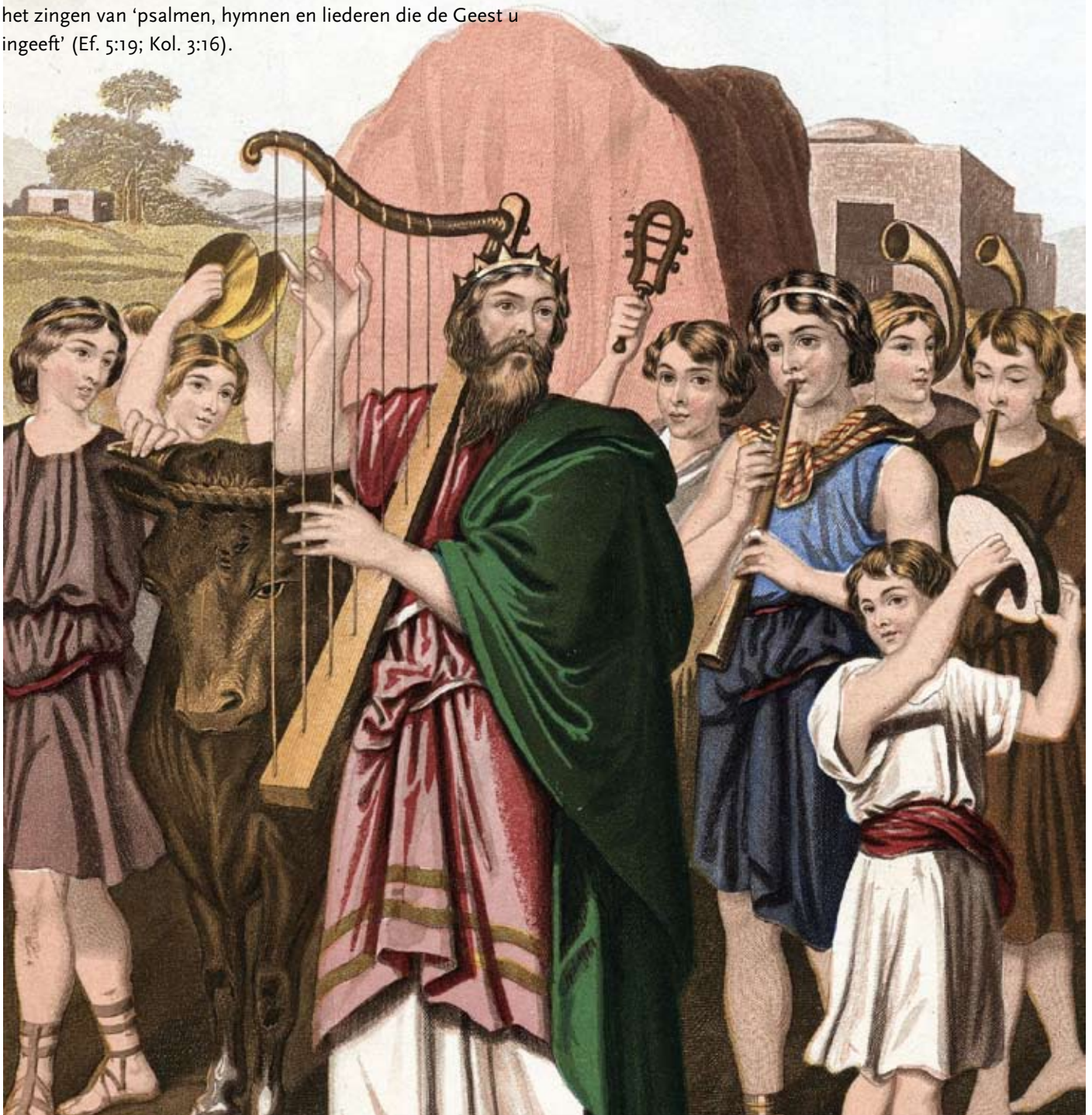
Christus' werk op aarde meer expliciet bezongen wordt

Leviëten. Het aandeel van het volk zal zich beperkt hebben tot het zingen van refreinen en acclamaties (zoals 'amen' en 'halleluja'). Bij de uitvoering van de psalmen werden muziek-instrumenten ingeschakeld, maar hoe een en ander concreet gebeurde, is niet bekend.

Psalmen buiten het bijbelboek Psalmen?

Onder 'psalm' verstaan we dus de liederen uit het oudtestamentische boek Psalmen. Nu staan er in de Schrift buiten dit bijbelboek veel liederen. Bovendien wordt in de nieuwtestamentische brieven verschillende keren opgeroepen tot het zingen van 'psalmen, hymnen en liederen die de Geest u ingeeft' (Ef. 5:19; Kol. 3:16).

Hoewel we de liederen in andere bijbelboeken geen 'psalmen' noemen, betekent dit niet dat het om andersoortige liederen gaat. Integendeel. Naar inhoud en stijl verschillen de 150 psalmen niet van andere liederen in de Schrift. Het lied van Mozes aan de Rietzee (Ex. 15) had voor hetzelfde geld in het boek van de Psalmen opgenomen kunnen zijn. En ook andersom zouden psalmen in andere bijbelboeken hebben kunnen staan. Dat laatste is trouwens een aantal keren ook het geval. Zo bestaat Davids lofzang uit 1 Kronieken 16 grotendeels uit delen van Psalm 96 en Psalm 105.



Liederen in het Nieuwe Testament

Er is continuïteit tussen Oude en Nieuwe Testament wanneer het om liederen gaat. In het Nieuwe Testament ontstonden niet opeens andere soorten liederen. Lieddichters in het nieuwe verbond bouwden voort op de psalmen en andere liederen uit het Oude Testament. Heel mooi kun je dit terugvinden door de lofzang van Maria (Luc. 1:46-56) te vergelijken met de lofzang van Hanna (1 Sam. 2:1-10). Maria kende haar bijbeltje en de liederen die daarin stonden, en zij bouwde daarop voort. En in Openbaring 15 wordt het lied van Mozes in één adem genoemd met het lied van het lam.

Liederen in het Nieuwe Testament onderscheiden zich natuurlijk wel van de oudtestamentische liederen doordat Christus' werk op aarde meer expliciet bezongen wordt. Prachtige voorbeelden zijn Filippenzen 2:5-11 (dit bijbelgedeelte bevat volgens velen een vroegchristelijke hymne) en Openbaring 15:3 en 4. Gods heilswerk ontwikkelt zich in de tijd en die ontwikkeling vinden we terug in de liederen die door de eeuwen heen gemaakt zijn.

Een nieuw element in het Nieuwe Testament is dat Gods volk de psalmen specifiek vanuit Christus en zijn werk ging lezen en zingen. Geleid door Gods Geest ontdekte de kerk hoe sterk de psalmen op de messias betrokken waren. De Here heeft laten zien hoezeer de psalmen over Hem profeteerden. We lezen erover in Lucas 24:44. En aan het kruis citeert Hij uit de Psalmen 22 en 31 en Hij zal na zijn opstanding aan de Emmaüsgangers ook uitgelegd hebben wat in de Psalmen op Hem betrekking had. De apostelen gingen daarmee verder: Petrus laat in zijn beroemde preek op Pinksteren zien hoe de Psalmen 16, 110 en 132 spreken over de verhoogde Heiland. En Paulus' brieven staan boordevol verwijzingen naar het boek Psalmen.

Psalmen in de vroegchristelijke kerkdienst

Op grond van de vele citaten uit de psalmen in het Nieuwe Testament zou je kunnen denken dat de vroegchristelijke kerk psalmen als gemeentezangliederen in de samenkomsten gebruikt heeft. Bovendien gebruikt Paulus diverse keren het woord 'psalm'. In zijn brief aan de gemeente te Efeze spoort de apostel Paulus de christenen aan zich niet vol te laten lopen met drank, maar om zich te laten vullen met de Geest. Zing daarom vooral met elkaar 'psalmen, hymnen en liederen die de Geest u ingeeft' (Ef. 5:19). De kerkleden in Kolosse krijgen eveneens de oproep tot het gezamenlijk aanheffen van 'psalmen en hymnen en liederen die de Geest u vol genade ingeeft' (Kol. 3:16). In deze bijbelteksten wordt wel het

woord 'psalm' gebruikt, zoals ook 1 Korintiërs 14:26, maar hierbij wordt niet specifiek verwezen naar de liederen uit het gelijknamige boek uit het Oude Testament. 'Psalm' betekent in de genoemde teksten gewoon 'een religieus lied'.

'Psalmen, hymnen en liederen die de Geest ingeeft' moeten niet worden gezien als drie categorieën liederen, die duidelijk van elkaar te onderscheiden zijn. De nadruk ligt in deze bijbelgedeelten op het vervuld worden (Ef. 5) met de boodschap van Christus. De woorden van Christus moeten 'in al hun rijkdom in u wonen' (Kol. 3). De trits 'psalmen, hymnen en liederen die de Geest ingeeft' duiden op die overvloed en op 'het vervuld worden'. Vergelijk de uitroep: het feest was fantastisch, grandioos, helemaal het einde. Dat is een uitbundiger uitroep dan: het feest was leuk. Evenzo schrijft Paulus niet 'zing liederen', maar 'zing psalmen, lofzangen, liederen die de Geest u ingeeft'.

Uit de nieuwtestamentische brieven blijkt niet dat de vroegchristelijke kerk in haar samenkomsten psalmen gezongen heeft. Harde bewijzen daarvoor dateren pas uit de vierde eeuw. Er zijn wel aanwijzingen dat de vroege kerk altijd hymnen ter ere van Christus gezongen heeft. In het Nieuwe Testament staan diverse Christusliederen. Mogelijk sloten de schrijvers met het citeren daarvan aan bij een liturgische praktijk waarin dergelijke gezangen gezongen werden. Ook uit andere bronnen dan de Bijbel weten we dat christenen uit de eerste eeuwen nieuwtestamentische liederen gezongen hebben.

Hoe zongen de eerste christenen hun liederen

Over de manier waarop de liederen gezongen werden, is weinig bekend. Vast staat wel dat gemeentezang zoals wij die kennen, in de eerste eeuwen van onze jaartelling nog niet bestond.

Wij zingen hoofdzakelijk liederen (waaronder psalmen) waarbij gebruik wordt gemaakt van coupletten met een vast aantal versregels en één melodie. Dergelijke zogenaamde strofische liederen ontstonden pas in de vierde eeuw. Voordien kende men geen coupletliederen en dus ook geen psalmberijming. Hoogstwaarschijnlijk werden de liederen gezongen door solisten/koren, waarbij het aandeel van het volk zich beperkte tot het zingen van keerverzen en acclamaties. Zo zullen de psalmen trouwens ook wel uitgevoerd zijn in de tempelliturgie.

Dr. J. Smelik is hymnoloog en woont in Steenwijk

Vast staat wel dat gemeentezang zoals wij die kennen,
in de eerste eeuwen van onze jaartelling nog niet bestond

Verwerking

- 1 In de psalmen komen alle facetten van het geloofsleven aan bod: blijdschap, dankbaarheid, lofprijzing, twijfel, aanvechtingen, zondebesef, et cetera.

Werkvorm

- Schrijf genoemde facetten op een rij op een bord of groot vel papier, vul ze eventueel aan.
 - Zoek psalmen op waarin deze onderdelen voorkomen en schrijf deze erachter.
 - Bespreek vervolgens deze vraag: *Wanneer je let op de keuze van de psalmen die in jouw kerkelijke gemeente gezongen worden, welke van deze aspecten komen dan vaak en minder vaak aan de orde? Is hier een verklaring voor?*
- 2 Voor de morgendienst op eerste kerstdag of Pasen moet je een orde van dienst maken, waarbij je Orde C (*Gereformeerd Kerckboek*, p. 671) moet gebruiken. Welke schriftlezingen zou je dan kiezen en welke psalmen zou je laten zingen? Op welk moment in de liturgie zou je de gekozen psalmen laten zingen en waarom op die plek?

Werkvorm

- Verdeel de groep in tweeën.
 - De ene groep maakt een liturgie voor de eerste kerstdag; de tweede groep doet dit voor Pasen.
 - Maak de liturgie aan elkaar bekend en motiveer de keuze en de plaats van de gekozen psalmen.
- 3 Er zijn binnen de christelijke kerk liturgische tradities waarin na de eerste schriftlezing (uit het Oude Testament) altijd een psalm gezongen wordt. Wat zouden de achterliggende gedachten bij dit gebruik kunnen zijn?

Werkvorm

Laat één of twee personen dit thuis voorbereiden door hierover gegevens te zoeken. In een korte uitleg kunnen zij de andere leden erover informeren.

Wat vind je van dit gebruik? Is dit in onze erediensten toe te passen?

- 4 Stelling
Psalmen zing je alleen *omdat* je gelooft.

Werkvorm

Probeer met elkaar een tegenovergestelde stelling te formuleren.

Literatuur

- F. van Deursen, *Inleidende geschriften. Psalmen 1* (De Voorzeide Leer), Buijten & Schipperheijn *Motief* Amsterdam, 1996.
- J. Douma, *Job en Psalmen* (Gaan in het spoor van het Oude Testament), Kok Kampen, 2005.
- A. Janse, *De heerlijkheid der Psalmen*, Rijswijk 1997.
- G. Kwakkel en B. Vuijk, *Gods liedboek voor zijn volk. Over het lezen en zingen van de Psalmen*, De Vuurbaak Barneveld, 1988.
- Jan R. Luth, Jan Pasveer en Jan Smelik (red.), *Het kerklied, een geschiedenis*, Boekencentrum Zoetermeer, 2001.
- Niek Schuman, *Drama van crisis en hoop. De psalmen: gedicht, gebundeld en gebeden*, Meinema Zoetermeer, 2008.
- Herman J. Selderhuis, *God in het midden. Calvijns theologie van de Psalmen*, Kok Kampen, 2000.
- Jan Smelik, *Gods lof op de lippen. Aspecten van liturgie en kerkmuziek*, Boekencentrum Zoetermeer, 2005, vooral hoofdstukken 5 en 6.
- Jan Smelik, 'Psalmen voor Nu', in: *De Reformatie*, jaargang 81 nr. 8 (19 november 2005), p. 144-146; nr. 16 (21 januari 2006), p. 291-294. Ook te lezen via de website www.smelik.net.

Psalmen in de kerk

Jan Smelik

Waarom hebben psalmen zo'n belangrijke plaats in onze kerken, terwijl er in de Bijbel ook nog zoveel andere liederen staan? En waarom zou je in het Nieuwe Testament nog psalmen zingen? Moet je psalmen uitvoeren zoals wij dat al eeuwenlang doen of zijn er ook andere mogelijkheden? Deze vragen komen in dit artikel aan de orde.

Liederen door God gegeven

Historisch is het heel eenvoudig te verklaren waarom de psalmen in de gereformeerde liturgie zo'n prominente plaats hebben: Johannes Calvijn heeft zich hoogstpersoonlijk ingezet om een berijming van alle 150 psalmen te krijgen, die door de gemeente gezongen kon worden. Zo ontstond het Geneefse Psalter dat in 1562 gereed kwam. Om de band met de Franse gereformeerde broeders te onderstrepen vond dominee Petrus Datheen het een rijke gedachte om Calvijns psalmboek voor de Nederlandse gereformeerden te vertalen. Aldus gebeurde.

Dat de psalmen nog steeds een centrale plek hebben, is niet alleen omdat we nu eenmaal gewoon zijn psalmen te zingen. Er zijn inhoudelijke redenen te noemen waarom de psalmen die dominante plek hebben. Calvijn heeft heel duidelijk onder woorden gebracht wat de waarde van de psalmen is. De redenen die hij noemde, zijn nog steeds volop actueel en geldig. In een voorrede op het Psalter uit 1543 schrijft de reformator dat niemand iets zingen kan dat God waardig is, wanneer hij het niet van Hem ontvangen heeft. Daarom zullen we – waar we ook zoeken – geen betere en bekzamere liederen vinden dan de Psalmen Davids, die de heilige Geest gedictieerd en gemaakt heeft. En zo zijn wij er zeker van dat God ons wanneer wij zingen, de woorden in de mond legt, alsof Hij zelf in ons zingt om zijn eer te verheffen, aldus Calvijn.

Alle aspecten van het geloofsleven

Behalve dat de liederen door de Geest geïnspireerd zijn en ze dus van goddelijke herkomst zijn, waardeert Calvijn de psalmen ook omdat ze door en door menselijk zijn. In 1551 schrijft hij dat de psalmen een ‘anatomie van alle gevoelens van de ziel’ bevatten. Het brede spectrum aan gevoelens die een mens in zijn (geloofs)leven tegenkomt, vinden we in de psalmen. Of zoals Maarten Luther eens zei: ‘In de psalmen kijken we de gelovigen recht in het hart.’

Vervolgens benadrukt Calvijn in dezelfde voorrede dat de mens zeer veel leren kan van de psalmen. De liederen onthullen zonden die anders voor ons verborgen zouden blijven. Ze vertellen ons dat God terecht toornst over de zonden. Door de psalmen realiseren we ons dat Gods hulp onontbeerlijk is in de strijd tegen al onze vijanden. We leren bidden voor onze naaste en voor heel de kerk. Via de psalmen leert de Geest ons dat we bij alle moeite ons moeten blijven richten op Gods goedheid. Wie verder wil komen op Gods school kan niet zonder de psalmen. Een lied, een psalm is dus niet alleen uiting van onze gevoelens. Zingend leren we ook wie God is en wie wij zijn. In de psalmen krijgen we niet alleen te horen wat we graag over onszelf willen horen. Maar we horen vooral wie wij zijn van Gods perspectief uit gezien. En we leren ook over zonde, oordeel, de strijd tegen de oude mens, de dreigende invloed van Gods vijanden in ons leven, et cetera.

In de voorrede op zijn Psalmencommentaar die in 1558 verscheen, schrijft Calvijn: ‘Nergens worden met meer helderheid de weldaden van God jegens de kerk en al zijn andere werken bekend gemaakt. Nergens wordt er zoveel over Gods reddende daden verteld, nergens vinden we zoveel schitterende bewijzen van zijn vaderlijke voorzienigheid en zorg, en tot slot, nergens wordt ons een vollediger handleiding om God te prijzen aangeboden, nergens worden wij krachtiger gestimuleerd onze plichten als gelovigen te vervullen.’

Geen selectie maar alle psalmen

Niet onbelangrijk is dat we vaststellen dat Calvijn de 150 psalmen als één liedverzameling heeft beschouwd en behandeld. Wat we zojuist schreven over Calvijns visie op de psalmen, gold voor het boek Psalmen als één geheel. Wanneer we in bepaalde psalmen dingen leren die anders voor ons verborgen zouden blijven, dan moet je die psalmen natuurlijk wel zingen. Want anders leer je het nog niet.

Vanuit dit gezichtspunt was het voor de Geneefse reformator vanzelfsprekend dat je niet kunt volstaan met het berijmen van een beperkt aantal psalmen. Evenmin is het gewenst dat je alleen de psalmen zingt die jou het meest aanspreken of dat je alleen wat psalmversjes zingt die bij de preek passen.

In Genève ten tijde van Calvijn gebruikte men een rooster, zodat ieder halfjaar alle psalmen gezongen werden.

In onze liturgische praktijk zoeken predikanten psalmen uit bij hun preek. Daarbij kan het zomaar gebeuren dat zij onbedoeld eenzijdig kiezen, waardoor bepaalde noties uit het psalmboek systematisch gepasseerd worden. Uit heden en verleden zijn ook voorbeelden bekend dat ongereformeerde opvattingen leidden tot het selectief gebruiken van psalmen. Een actueel voorbeeld vinden we in de bundels *Opwekking*, waar systematisch psalmgedeelten geschrapt zijn die handelen over de negatieve aspecten van het geloofsleven.

Psalmen en gezangen

Omdat Calvijn vond dat er geen betere liederen te vinden zijn dan de psalmen, heeft hij zich allereerst ingezet om alle 150 psalmen voor gemeentezang beschikbaar te krijgen. De reformator overleed in 1564, enkele jaren nadat het volledige Psalter gereed gekomen was. Daardoor zullen we nooit weten of hij zich na de voltooiing van het Psalter ook ingezet zou hebben om andere liederen voor liturgisch gebruik te verzamelen. Het is wel bekend dat Calvijn al in de eerste psalmbundel uit 1539 behalve negentien berijmde psalmen ook drie gezangen opnam: de lofzang van Simeon, een berijming van de tien geboden en een geloofsbelijdenis. En Calvijns opvolger, Théodore de Bèze, gaf in 1595 een bundel met zeventien berijmde schriftgedeelten uit.

Hoewel belangrijke gereformeerde voormannen in de zestiende eeuw de psalmen boven alle liederen prefereerden, waren zij over het algemeen niet principieel tegen het zingen van gezangen. We denken vaak dat gereformeerden in ons land vanaf de zestiende eeuw tot in de twintigste eeuw tegen het zingen van gezangen waren. En inderdaad, het officiële beleid, zoals vastgelegd in de Dordtse Kerkorde 1618/1619, was dat alleen de psalmen plus de ‘Eenige gezangen’ gezongen mochten worden. Maar in werkelijkheid zijn tot de negentiende eeuw in grote delen van ons land ook wel gezangen gezongen.

De gereformeerde kerken in de negentiende eeuw volgden aanvankelijk de koers dat in de kerken alleen berijmde psalmen gezongen mochten worden. Zelfs het zingen van berijmingen van andere liederen uit de Bijbel werd niet of nauwelijks overwogen. Een eerste voorzichtige uitbreiding van het gezangenboek vond in 1933 plaats. Na de Tweede Wereldoorlog werden in 1975 en 1986 opnieuw nieuwe gezangen vrijgegeven. In de jaren negentig besloten de kerken om te werken aan een lijst met gezangen die voortdurend uitgebreid zal worden, ook wanneer in 2011 het definitieve nieuwe kerkboek gereed zal zijn.

Waardering psalmen

Er zijn momenteel zo'n 450 gezangen vrijgegeven. Het is voorstelbaar dat binnen de kerken wel eens zorg bestaat of de psalmen door deze grote aantallen niet ondersneeuwen. De synoden hebben dit gevaar onderkend en expliciet uitgesproken dat de psalmen 'vooropstaan' als 'door de HEER in zijn Woord aan zijn volk gegeven liederen'.

Of psalmen op de achtergrond raken is niet primair een kwestie van hoeveel gezangen er vrijgegeven zijn, maar hoe we in de praktijk met de liederen omgaan. De geschiedenis leert dat psalmen doorgaans in het gedrang kwamen wanneer men deze liederen als typisch 'oudtestamenteel' beschouwde en daarmee niet meer relevant vond voor de nieuwtestamentische kerk.

Natuurlijk druipt deze gedachte lijnrecht in tegen het gereformeerde belijden dat Oude en Nieuwe Testament onlosmakelijk aan elkaar verbonden zijn. In de woorden van Augustinus: 'Het Nieuwe Testament is verborgen in het Oude Testament en het Oude Testament wordt in het Nieuwe Testament onthuld.' Christus is niet gekomen om de psalmen af te schaffen maar om ze tot vervulling te brengen (Mat. 5:17). Lieder uit het oude verbond blijven volop actueel voor de gereformeerde liedpraktijk. Ook in die zin dat je van de psalmen kunt en moet leren wat een goed kerklied is. Goede kerklieddichters hebben de eeuwen door zich altijd door de psalmen (willen) laten leiden en inspireren.

Andere manieren om psalmen te zingen

Wij zijn erg vertrouwd met het zingen van een psalmberijming, waarbij we de zestiende-eeuwse Geneefse melodieën gebruiken. Gereformeerden hebben al eeuwenlang een haat-liefde verhouding met deze melodieën: ze zijn geprezen en verguisd, maar ze hebben al bijna 450 jaar de tijd getrotseerd. De melodieën, waarvan ook buiten de kerk de muzikale en artistieke waarde onderkend wordt, vormen een kostbaar erfgoed dat bewaard moet worden.

In het verleden zijn ook psalmberijmingen gemaakt die gebruikmaken van andere melodieën.

Andere vormen van psalmzingen in het kerkboek

Behalve het zingen van een psalmberijming zijn er diverse mogelijkheden om de psalmen onberijmd te zingen. Dit heeft als voordeel dat je dicht bij de grondtekst blijft en dat je psalmen veel vaker in hun geheel kunt zingen.

Een mooie vorm is het zingen van onberijmde psalmen waarbij gebruik wordt gemaakt van voorzangers of een cantorij en waarbij de gemeente de refreinen zingt. Deze uitvoeringspraktijk komt dicht bij die uit de tempelliturgie dan het zingen van berijmde psalmen door de hele gemeente. De afgelopen jaren hebben de synoden verschillende van dergelijke psalmbewerkingen vrijgegeven. In het nieuwe *Gereformeerd Kerkboek* treft u ze aan bij o.a. de gezangen 16, 18, 19, 20, 21, 24 en 26.

Psalmen voor Nu

Een actueel project is *Psalmen voor Nu*, waarbij men een nieuwe berijming in hedendaags Nederlands maakt, op nieuwe melodieën in de brede traditie van de moderne, lichte muziek ('popmuziek'). Er is niets op tegen om psalmteksten te zingen op melodieën uit het genre van de lichte muziek. Voorwaarde is wel dat de muziek dienstbaar is aan de psalmtekst, dat de melodie niet zodanig gecomponeerd is dat de verstaanbaarheid van de tekst in het gedrang komt. Helaas gebeurt dit nogal eens bij de *Psalmen voor Nu*. Verder blijkt dat de psalmen doorgaans 'luisterliederen' zijn. Ze zijn vaak niet geschikt voor gemeentezang zoals wij die kennen en de melodieën komen dan ook niet tot hun recht. Dit neemt niet weg dat het een mooi initiatief is om via dit project de psalmen toegankelijk te maken voor hedendaagse generaties (vooral jongeren).

Dr. J. Smelik is hymnoloog en woont in Steenwijk

Verwerking

- 1 Ter introductie of als inleiding op de bespreking een muziekfragment kiezen.

Werkvorm: muziekfragment

- Kies een lied of ander muziekfragment (bijvoorbeeld een lied van een cd *Psalmen van Nu* of een psalm van Sons of Korah).
- Muziek doet een beroep op het gevoel en is erg geschikt om persoonlijke reacties te krijgen van de deelnemers. Een gesproken tekst roept meer een rationele reactie op.

met de Geneefse melodieën: ze zijn geprezen en verguisd,

maar ze hebben al bijna 450 jaar de tijd getrotseerd

- Geef ruimte aan reacties op de muziek.
- Vermijd beoordeling op inhoud van teksten.
- Bereid het inhoudelijk ook goed voor. Muziek vult en sluit aan.

Tips

Zorg voor goede apparatuur.

Je kunt ook meerdere korte fragmenten laten horen en daar reacties op inventariseren.

- 2 Calvijn vond dat de muziek in de kerk anders moest zijn dan de muziek die men buiten de kerk maakte, omdat we in de kerk voor het aangezicht van God en zijn heilige engelen verschijnen. Hoe denk jij hierover?

Werkvorm: schrijfronde

- Vorm groepjes van 3-4 personen.
- Ieder beantwoordt voor zichzelf deze vraag op een vel papier.
- Geef vervolgens het antwoord door aan degene die naast je zit. Die leest wat de ander geschreven heeft en schrijft daar een reactie op.
- Geef vervolgens weer door en herhaal dit tot ieder zijn eigen blaadje terug heeft.
- Bespreek één voor één de resultaten van de schrijfronde.
- Zorg er met elkaar voor dat alle papieren besproken worden. Let goed op de tijd

- 3 In zes psalmen wordt gesproken over een *nieuw* lied: 33, 40, 96, 98, 144 en 149.
 - a Ga in deze psalmen na wanneer en waarom de dichter zingt over een nieuw lied.
 - b Zijn er overeenkomsten tussen de zes psalmen?
 - c Wat zou de boodschap kunnen zijn voor de christelijke kerk?

Werkvorm: groepjes

- Vorm kleine groepjes en werk de vragen samen uit.
- Schrijf op een bord of groot vel papier genoemde psalmen.
- Ieder groepje schrijft zijn antwoorden van de eerste vraag hierachter.
- Ontdek met elkaar de overeenkomsten.
- Bespreek de boodschap met elkaar.

- 4 Maak voor jezelf deze zin af: *Ik vind het **wel/niet** belangrijk dat kinderen thuis en op school psalmen leren, ...*

Werkvorm: carouselgesprek

- Zet stoelen tegenover elkaar.
- Ga over de vraag in gesprek met degene tegenover je zit.
- Schuif na twee minuten allemaal een plaats naar links op en ga weer in gesprek.
- Doe dit tot je weer tegenover de persoon zit met wie je begonnen bent.

- 5 Stellingen

- 1 Het is vanzelfsprekend dat de kerk naast de psalmen ook nieuwtestamentische liederen zingt.
- 2 Binnen de Gereformeerde Kerken wordt wel met de mond beleden dat de psalmen een ereplaats hebben, maar dat blijkt onvoldoende uit de wijze waarop we met de psalmen omgaan.

Werkvorm: open wanddiscussie

- Schrijf de stellingen op afzonderlijke vellen papier.
- Laat iedereen zijn mening of zijn reactie op wat een ander schrijft eronder schrijven.
- Bespreek daarna met elkaar wat er geschreven is.

Oude psalmen in een moderne jas

Harco Ploegman

Sinds 2003 heeft een opmerkelijk fenomeen zijn intrede gedaan: de *Psalmen voor Nu*. Ze worden steeds vaker gezongen, zowel in kerkdiensten als in sing-ins. Het is een project waar een enorm team van dichters, musici, theologen en hebraïci bij betrokken is. *WegWijs* sprak met dichter en initiatiefnemer Rien van den Berg en dichteres Ria Borkentp

Rien van den Berg: "Psalmen mogen niet de kerk uitwaaien."



"Ik zat een keer bij de uitgever van mijn bloemlezingen, Boekencentrum," vertelt Van den Berg. "Het literaire tijdschrift *Liter* had net een themanummer over de psalmen uitgebracht, met een klassieke insteek. Ik zei toen: 'Er zou eens iemand helemaal opnieuw moeten beginnen met die psalmen.'"

Twee maanden later kreeg Van den Berg ineens een telefoontje van zijn uitgever. "De boodschap was: 'Wij zien hier wel wat in. Begin maar.' Ik sprong toen geen gat in de lucht, want ik had vooral zorgen over de haalbaarheid van zo'n project." Van den Berg zag zich geconfronteerd met verschillende problemen. "Het aanbod van goede dichters en musici bleek beperkt. Het dichten en componeren van psalmen vergt een bijzondere aanpak. Zo mag de taal niet oubollig, maar ook niet hip zijn; je moet een regelmatige tekst kunnen maken en qua ritme zit je in een harnas. Maar tegelijkertijd moet je de psalmen wel goed mee kunnen zingen en moeten ze ook gedragen worden door woorden die dat mogelijk maken. Er waren ervaren dichters van liederen en popliedjes die moesten afhaken vanwege het vereiste niveau."

Het project loopt nu zeven jaar. De eerste jaren was het zoeken, aldus Van den Berg. Een belangrijk moment was volgens de initiatiefnemer een 'weekend op de hei'. "Op dat moment was de eerste opzet van Psalm 22 klaar. Dat is typisch een psalm die móet lukken. Jezus maakte aan het kruis deze psalm tot de zijne. De tekst van die psalm is geschreven door Liesbeth Goedbloed, die op dat moment 22 jaar was. De ma-

maar soms ook met een refrein.

In ieder geval wil ik een openingsregel om van te houden

kers speelden die psalm in dat weekend en het maakte diepe indruk. Daarna hebben we alleen nog Psalm 23 gespeeld. Iedereen was helemaal leeg. Toen wisten we: het overzetten van psalmen op popmuziek kán. Dat was het eerste sleutelmoment.”

Een ander sleutelmoment was het eerste presentatieconcert in Tivoli, Utrecht. “Daar moest het gebeuren. Hielden de psalmen overgezet op popmuziek stand in een popzaal met veel publiek? Het concert was eerst aftasten. Maar het werd steeds uitbundiger. Uiteindelijk kwam Psalm 22. We waren bang dat het nummer te lang voor popmuziek was en te veel moeilijke beelden bevatte. Maar na de uitvoering ging er een indrukwekkende huivering door de zaal. Nu wisten we het zeker: de psalmen op popmuziek overzetten kan écht. Het gaat lukken.”

Toch liep het allemaal niet zonder slag of stoot. “Ik heb moeilijke momenten gehad en heb op een gegeven moment zelfs mijn positie ter beschikking gesteld.”

Het vinden van de juiste dichters, componisten en hebraïci verliep ook niet probleemloos. Dichters als Rikkert Zuiderveld haakten voortijdig af; muzikanten kende Van den Berg niet en ook het vinden van hebraïci bleek een probleem. “Pas de vijftiende dominee die we benaderden, voelde zich in staat om mee te werken.”

De wens om helemaal opnieuw te beginnen met de psalmen kwam voort uit Van den Bergs eigen ervaringen in de kerk. “Ik ben opgegroeid op Urk. Daar heb ik de psalmen leren zingen. Later kwam ik terecht in een ‘akoestiekloos hok’ in Zeewolde. In die kerk zaten veel kinderen die wel zongen, maar niet begrepen wat ze zongen. Deze muziek draaien ze nooit op hun iPod. Het werd mijn wens dat de jonge generatie de psalmen weer zou begrijpen.”

Toch verklaart Van den Berg de vorm van psalmen-op-popmuziek niet heilig. “De psalmen uit de Nieuwe Bijbelvertaling kunnen ook in de koortraditie gezongen worden en met de traditionele psalmen is ook niets mis.” Het ‘enige, echte argument’ dat Van den Berg heeft voor zijn project is: “Kerken putten uit de poptraditie. Ze zingen *Opwekking* en gebruiken een band. Op dat moment haken de psalmen af. Ik vind dat de psalmen niet de kerk mogen uitwaaien.”



Ria Borkent: “Op zoek naar wildstromende rivieren.”

Ria Borkent is als dichteres betrokken bij het Psalmen voor Nu-project. Volgens haar zit het dichtproces van de psalmen vol ontdekkingen.

“Iedere dichter mag zelf psalmen uitkiezen,” vertelt Borkent. Als de psalm gekozen is begint de dichteres met het lezen van die psalm in verschillende vertalingen. “Dat zijn altijd in ieder geval die van Ida Gerhardt en de Naardense Bijbel van Oussoren. Dat zijn allebei vertalingen die dicht bij de grondtekst blijven. Zo wilde Ida Gerhardt het dichtkarakter van de psalmen honoreren. Ze zei ooit: ‘Wij hebben van de psalmen nette kanalen gemaakt, maar het zijn wildstromende rivieren.’ Die wildstromende rivieren wil ik dan wel eens zien. Met onze strofes hebben we de psalmen gekanaliseerd. Ook kijk ik vaak op www.biblia.net naar de Statenvertaling, de Willibrordvertaling en de Groot Nieuwsvertaling. Op deze manier krijg je door waar de psalm over gaat.”

Na het doorpluizen van diverse bijbelvertalingen krijgen de dichters een werkvertaling van één van de aan het project meewerkende hebraïci. “Die laat ook vaak zien wat de kern is van een psalm. Van zo’n kern maak ik dan vaak een refrein, want dat heb je nodig voor de uitvoering in popmuziek.” Voordat het lied daadwerkelijk gedicht wordt, maakt Borkent nog een strofe-indeling. “Na al dat voorwerk komt er eigenlijk vanzelf een regel. Meestal begin ik met een goede openingsregel, maar soms ook met het refrein. In ieder geval wil ik een openingsregel om van te houden.”

“Uiteindelijk heb je een eerste versie. Die mail je naar de andere dichters en die geven daar commentaar op. Vervolgens maak je een tweede versie aan de hand van de gekregen kritiek. Die versie bespreken we op de tekstvergadering,” vertelt Borkent. Op zo’n vergadering bespreken de dichters meestal tien psalmen. “De doelstelling is om ‘bushokjestaal’ te gebruiken, taal die iedereen snapt. Dat wil niet zeggen dat we nooit woorden als ‘genade’ gebruiken. Maar doordat je meer weet over de context in het Hebreeuws, kun je beter je Nederlandse woorden vinden.” Na de tekstvergadering maakt de dichter een nieuwe versie die op de volgende vergadering komt en zo gaat het door totdat de tekst akkoord is. “Soms heb je een vijfde of zesde versie, maar soms ook een tiende.” De goedgekeurde versie gaat naar de eindredacteur taal. Als de tekst klaar is kan de componist aan de slag. “Soms gebeurt het ook dat een componist muziek maakt bij het eerste couplet, maar dat het niet blijkt te stroken met het tweede of derde couplet. Of het kan mooier. Dus dan verandert de tekst vaak ook nog.”

Voorbeeld van een verandering

Psalm 63:11: hier had ik staan: ‘De dieren eten hem op.’ De dichters vonden dat te expliciet. Toen maakte ik ervan: ‘Het loopt verkeerd met hem af.’ Maar de eindredacteur tekst vond het een slappe regel. Hij vond het jammer dat de ‘vossen en jakhalzen’ uit de grondtekst gehaald waren. Toen kwam het weer op de vergadering en daar kwam uit: ‘De vossen bijten hem dood.’

Niet alle beelden uit de psalmen worden doorgevoerd in de *Psalmen voor Nu*. “De ene dichter is daar nauwgezet in dan de andere. Sommige beelden staan te ver van ons af.

Ontdekkingen

- Psalm 84 heeft een refreinregel: ‘HERE der heerscharen’. Die regel is in het *Gereformeerd Kerkboek* en het *Liedboek* wegvertaald. Terwijl hij vier keer genoemd wordt. Ik dacht: ‘Waar is die regel gebleven?’ Ik heb ervan gemaakt: ‘HEER van de hemelse legers’. Die regel is belangrijk, want die zegt dat God je kán helpen omdat Hij legers achter de hand heeft.
- Psalm 56 heeft ook een refreinregel die in onze psalmberijming niet duidelijk terugkomt vanwege de strofes. Daar heb ik een refrein van gemaakt.
- De Psalmen 5, 13 en 80 hebben verschillende herhalingen.
- Psalm 148 heeft een structuur van de hemel, de aarde en Israël. Het is jammer om die psalm in vijf stukken op te delen. Ik heb er twee lange strofes van gemaakt. Deze psalm staat op de volgende cd.
- Het laatste gedeelte van Psalm 40 is bijna identiek aan Psalm 70.

We vertalen de psalmen naar nu. Dan moet je soms je eigen interpretatie gebruiken. In de psalmen die we nu in de kerk zingen, staan ook zinnen die niet in de grondtekst staan; en zinnen die wél in de grondtekst staan, zijn niet in onze vertaling terechtgekomen. Ook de dichters van onze psalmberijming zaten met dezelfde problemen en hebben dingen weggelaten en toegevoegd. Bijvoorbeeld: de beroemdste regel uit Psalm 86: ‘Leer mij naar uw wil te handelen’, staat niet in de psalm. Het gaat in die psalm over een weg waar je op wandelt, niet over Gods wil.”

Soms is het wel even schrikken als Borkent de uitvoering op cd hoort. “Vaak horen we op de vergadering dat iemand een psalm speelt op gitaar en heb je het gevoel alsof David daar zit te spelen. Maar de uitvoering op cd kan totaal anders zijn, omdat er meer instrumenten bij gekomen zijn. Maar het komt ook voor dat je denkt: ‘Die is er prachtig uitgekomen.’ De cd is een voorbeeld van hoe het kan. De uitvoering kan altijd anders.”

Harco Ploegman is freelance redacteur/journalist en woont in Veenendaal

Truus

Truus van der Laan-Barnhard uit Veenendaal is huisvrouw en moeder van vier volwassen kinderen en oma van twee kleinkinderen. Ze schrijft al zo'n 40 jaar als liefhebberij.



Psalmversje

Om de sleur in het dagelijkse geloofsleven te bestrijden hebben attente scholen lang geleden het psalmlied van de week ingevoerd. Ook wij hebben deze psalmverplichting jarenlang ondergaan. Het heeft onze psalmen avontuurlijker gemaakt. Ik heb zelf uit de grond van mijn hart als lagerschoolkind Psalm 25 gezongen: 'Heer aai raak, rij op uw wegen.' Mijn ouders verbleekten enigszins na het horen van mijn psalm, maar vonden deze versie eigenlijk veel duidelijker dan de oorspronkelijke berijming. Alleen om de juf een plezier te doen hebben ze me voor alle zekerheid ook de toen geldende tekst aangeleerd. Maar 't blijft jammer.

Vele jaren later waren onze eigen kinderen aan de beurt. We genoten van de combinatie die voorbij kwam in Psalm 87. Zonder probleem werden vogels en inwoners van Scandinaavië ingelijfd in Israël. Het lied ging over 'de Filistijn, de tierelier, de Noren'. Het waren profetische woorden, geheel in de lijn van het nieuwe verbond.

Een andere zoon zong vol overgave over 'God zal zijn waarheid niet meer tanken, maar eeuwig zijn perrons gedenken'. Heel milieubewust allemaal.

Een tijdje geleden aten onze dochter en haar zoontje bij ons. Na het eten werd de Bijbel gepakt en gelezen. Daarna moesten we zingen, want dat deden zijn ouders ook. We zongen samen Psalm 100 en daarna gaf hij een verzoeknummer op. Hij wilde graag 'in de maneschijn' samen zingen.

We bespraken de tekst met elkaar. Was het liturgisch wel verantwoord? Er kwamen een vogel en een vis in voor, dat zat wel goed, maar ook een ladder en een raamkozijn. En bovendien een duizendpoot die schoenenpoetser is. We meenden dat het wel kon. We hadden een lichte twijfel bij de schoenenpoetsende duizendpoot. Maar omdat ook dit dier geschapen is keurden we het goed. We gooiden er enthousiast nog wat evangelische gebarentaal bij en het werd een succes. Hij was helemaal blij. Zijn toekomstige school mag ons wel dankbaar zijn. We hebben het zware voorbereidende werk gedaan. Nu alleen nog even 150 psalmen.

'En dat is recht en dat is krom en zo draaien wij het wielkje nog eens om. Rombom.'

Oproep voor het september/oktobernummer

Dit nummer heeft als onderwerp: een goed gevoel. Graag willen we van u het volgende weten: op welke manier herkent u bij uzelf de grote aandacht die het gevoel tegenwoordig krijgt in ons leven?

Uw antwoord kunt u in maximaal 250 woorden vóór 21 juni mailen naar redactie@bijbelstudiebond.nl. Schrijven kan ook: Martine Kwey, Soerendonk 33, 3823 AN Amersfoort.

Psalmen, een lijn door de eeuwen heen

Onze vraag was: welke psalmen met een lijn naar het Nieuwe Testament spreken u erg aan en waarom. Hierop kwamen drie reacties: twee korte en één heel uitgebreide.

In Psalm 23 zie je het hele evangelie van Oude en Nieuwe Testament naar voren komen. Christus openbaart Zichzelf als de goede herder. Hij leidt je door het leven in vreugdevolle zaken, maar ook in moeilijke en verdrietige zaken. Hij verlaat je niet.

Je ziet in deze psalm de eeuwige zorg van Vader voor zijn volk. Als je maar blijft luisteren naar de stem van de goede herder. Dat betekent ook dat Hij naar jou hoort en voor je zorgt. Leg bij Hem je moeiten en zorgen neer, en neem ze niet mee terug als je de last bij Hem hebt neergelegd. Zo is deze psalm een lied van geloofsvertrouwen en krijg je een stok in je hand om je levensreis te kunnen vervolgen achter je heiland aan, die je een overvloedige dis bereidt, waar je nu al van mag genieten.

In Psalm 130 wordt gesproken over vergeving.

De Psalmen 18 en 116: Ik heb God lief.

Psalm 23 laat het beeld zien van de goede herder waar Jezus zelf over spreekt in het Nieuwe Testament.

En dan vooral Psalm 103 die veel gebruikt wordt bij het avondmaal, dat toch vooral een nieuwtestamentische instelling is en waar ook over vergeving wordt gesproken.



Er is een aantal psalmen die mij onmiddellijk aan Christus doen denken. Dat kán komen doordat ik zo ben grootgebracht en die psalmen bij bepaalde gelegenheden worden gezongen. Maar het kan ook komen door de teksten in het Nieuwe Testament die door Jezus zelf worden aangehaald of door schrijvers van de brieven worden geciteerd over Hem. Verder zijn er psalmen die door hun inhoud als vanzelf, bijvoorbeeld via Jesaja, een associatie bij me oproepen met de Openbaring van Johannes.

Psalmen die verwijzen naar Christus en psalmen die aangehaald worden in het Nieuwe Testament

Psalm 2 verwijst naar het koningschap van Christus, zoals genoemd in Openbaring. Petrus haalt verzen uit deze psalm aan in zijn rede in Handelingen 4:25b en 26.

In Psalm 22 lezen we overeenkomsten met Christus' eigen woorden aan het kruis en zijn verlatenheid. In vers 19 de vooruitwijzing naar het verdelen van zijn kleren en het loten om zijn mantel, zoals in de evangeliën beschreven staat.

Psalm 24 doet me denken aan de intocht in Jeruzalem én aan de wederkomst.

In de brief aan de Hebreëen wordt Psalm 40:7 en 8 aangehaald.

Psalm 47 lees ik met de gedachte: Christus is opgevaren, zit op zijn troon en regeert. Hemelvaart én toekomstmuziek. Opnieuw in Psalm 98:9 de gedachte aan de wederkomst van Christus.

Psalm 110 heeft het over het priesterschap van Melchisedek dat terugkomt in Hebreëen.

En Psalm 118:22 en 23 wordt door Jezus zelf aangehaald in Matteüs 21:42.

In Psalm 132:11b staat: 'Een van je nazaten laat ik je troon bestijgen.' Ik denk dan aan Christus. Tot mijn verrassing zag ik in Handelingen 2:30 en 31 het volgende: 'Maar omdat hij een profeet was en wist dat God hem onder ede beloofd had dat een van zijn nakomelingen zijn troon zou bestijgen, heeft hij de opstanding van de messias voorzien en gezegd dat deze niet aan het dodenrijk zou worden overgeleverd en dat zijn lichaam niet tot ontbinding zou overgaan.'

Psalmen die ik associeer met teksten of gedeelten uit het Nieuwe Testament

De Psalmen 42 en 43 versterken in mij het verlangen naar de wederkomst, naar Gods eeuwig huis, naar tranen die worden gewist. Geen speciale tekst in het Nieuwe Testament, wel met gedachten aan stukken in Openbaring.

Door heel Psalm 67 heen worden alle volken nadrukkelijk genoemd als naties die God zullen leren kennen en die Hem moeten loven.

Psalm 84 doet verlangen naar eeuwige thuiskomst. Ook: de mussen nestelen bij de altaren van God en Christus zegt van Zichzelf, en Hij noemt de vogels en hun nesten, dat Hij geen plek heeft om zijn hoofd neer te leggen.

Psalm 85:11 en 12 doet mij denken aan de tijd dat God alles in allen zal zijn.

In Psalm 87 dezelfde gedachte als in Psalm 67: uit alle volken kunnen mensen bij het verbond met God horen. Helemaal waar geworden door Christus' offer.

Psalm 102:26-29 doet me denken aan later, doordat die Gods macht en majesteit laat zien én de veiligheid die Hij zijn kinderen belooft.

De woorden in Psalm 146:7-9 doen denken aan Jesaja (beloften van God voor later), de lofzang van Maria, de Bergrede en aan wat Christus tijdens zijn leven gedaan heeft.

Psalm 150 is voor mij de psalm die laat zien hoe God bezongen wil worden, nu en in zijn toekomst. Veel meer kan ik er niet over zeggen, ook al denk ik dan weer aan Openbaring, bijvoorbeeld hoofdstuk 15.

De stad*

tekst: Ria Borkent; muziek: Peter Sneep (23/27 oktober 2008)

1. Zij is het knoop- punt en de straat, de wol- ken-krab- ber en het plein. Zij
2. Ik voel het dra- ma, proef de trend, de kleu- rig heid op het ter- ras. Ik
3. Ik bid dat ik met heel de kerk een o- pen oog heb voor de stad. Ik

is van al- le mark- ten thuis, het gro- te geld, de pijn.
zie een schreeu- wend mo- nu- ment- ge- weld dat zin- loos was.
bid om Je- zus hulp, ik heb te wei- nig lief- ge- had.

Soms is zij koel, soms is ze warm, zij wis- selt haar ge- hei- men
En zo- veel le- vens le- ven daar, en zo- veel men- sen die 't ver-
Mijn God, ver- nieuw ons hart en breng uw sa- men- le- ving zon- der

uit met jan en al- le man, ik voel haar ang- sten on- der- huids.
schil niet we- ten tus- sen links en rechts en wat God zeg- gen wil.
pijn. Geef dat ik hart heb voor de stad tot al- les nieuw zal zijn.

*Dit lied is gemaakt voor en gezongen op het werkcongres 'De stad... uitdagende toekomst?' op 1 november 2008.



Rob

Zingen in verhouding

Bestaat er al zoiets als een ‘comité voor de instandhouding van het psalmgezag’? Ik heb het nergens gelezen, maar het zou me niet verbazen. Links en rechts hoor je de klacht dat de hoeveelheid gezangen een bedreiging vormt voor de psalmen. Op een synode is er daarom voor gepleit niet meer dan 150 gezangen goed te keuren. Tenslotte heeft God ons ook 150 psalmen gegeven.

Het lijkt me een helder en bijbels argument.

Het zegt alleen nog niets over het gebruik van de psalmen en gezangen. In welke verhouding moeten ze in de dienst gezongen worden? Ik geloof dat we daarvoor een ander bijbels gegeven mogen hanteren. Paulus schrijft in Efeziërs 5:19 dat de gemeente moet zingen in psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (ik citeer uiteraard de meer betrouwbare NBG '51). Wat een duidelijke verhouding: psalmen, gezangen en (liedboek)liederen in een verhouding van één op één op één. Een onmiskenbaar bijbels gegeven voor alle tijden.

Ik loop alleen nog aan tegen iets anders dat de Bijbel ons blijkbaar wil leren. De 150 psalmen vormen samen één bijbelboek. Er is ook een bijbelboek dat maar uit één lied bestaat. Het soortelijk gewicht van dat ene lied is blijkbaar net zo groot als dat van de 150 psalmen bij elkaar: het verdiende een

afzonderlijk bijbelboek. Dan verdient het ook een evenwichtige plaats in de liturgie naast de psalmen. Het heet ook niet voor niets ‘het lied der liederen’.

Ik ga me dus inzetten voor de oprichting van een ‘comité voor de berijming van het Hooglied’. Zodra die af is, dien ik op de synode het voorstel in om te besluiten dat in iedere dienst evenveel gezongen zal worden uit het Hooglied als uit de Psalmen. Want het is toch duidelijk een bijbels gegeven: in een dienst moet evenveel gezongen worden over borsten als kalfjes en sierlijk draaiende heupen als over herten in dorre streken en herders in dalen van diepe duisternis.

Of het allemaal past bij het thema van de dienst?

Of het recht doet aan de voortgang van de openbaring in het Nieuwe Testament?

Stel niet van die moeilijke vragen. Het gaat er maar om dat we zingen in een bijbels verantwoorde verhouding. En dan lijkt dit me een helder en bijbels argument.

PS. Ik bedacht later dat er ook nog een bijbelboek Klaagliederen is. Het zal wel aan m'n eigen voorkeur liggen dat ik dat over het hoofd gezien heb.

Rob Vreugdenhil is predikant te Lelystad

Tip

Op zoek naar een onderwerp voor je bijbelstudie- of verenigingsavond? Denk eens aan eerdere nummers van *WegWijs*. Zijn deze nummers niet (meer) in je bezit? Kijk dan eens op www.bijbelstudiebond.nl. Daar kun je alle thema-artikelen van minimaal twee jaar oud downloaden!

Ook alle gemeenteschetsen zijn vanaf deze site gratis te downloaden! En deze zijn eveneens heel geschikt voor een bijbelstudie- of verenigingsavond.

Bijzondere manieren van bijbelstudie

Martine Kwey-Haasdijk

Het begint langzamerhand traditie te worden: de startavond van het verenigingsseizoen voor de hele gemeente van Amersfoort-Emiclaer. De 16+-jeugd heeft dan een behoorlijke inbreng. Waar op een dergelijke avond vorig jaar nog vooral 'praatonderwerpen' aan de orde waren, werd de veelzijdigheid van het programma nu uitgedrukt in een aantal workshops waarbij ook de handen uit de mouwen gestoken konden worden. Uitgangspunt was de geschiedenis van Jakob te Betel. Na lezing van dit gedeelte konden de ongeveer vijftig gemeenteleden kiezen uit vijf workshops: bijbelstudie, beeldhouwen uit mergel, drama, zang en een gebedsgroep. Voor deze laatste activiteit waren echter geen aanmeldingen.

De mensen met creatief en vormend talent leefden zich uit op mergelsteen. Dit nadat ze de hoopvolle opmerking moesten incasseren: 'In het ergste geval ga je met een zakje gruis naar huis...' Het bijbelgedeelte werd nog eens aandachtig doorgenomen. De opzet was om de essentie van de tekst eruit te halen en die te verbeelden in een beeldhouwwerk. Met houtskool konden vormen getekend worden op de stukken mergel. Na een uurtje zagen, raspen en snijden mochten de resultaten er zijn: trappen, ladders en engelen in diverse vormen, maar ook symboliek als geloof, hoop en liefde.



Het resultaat in mergelsteen nadat het stof is opgetrokken



De dramagroep doet inspiratie op

Deze activiteit gaf naast veel stof tot bezig zijn ook letterlijk veel stof: mensen met ademhalingsproblemen was van tevoren afgeraden aan deze workshop mee te doen...

Wie problemen had om zijn adem goed te verdelen, kon wel terecht in de zaal ernaast: de workshop zang. Na een inventarisatieronde hoe de tekst overkwam, werden er psalmen bij het bijbelgedeelte gezocht. Psalmen van vertrouwen, zoals Psalm 23 en Gezang 119.

Vervolgens werd er meerstemmig een lied ingestudeerd in het Latijn, waarvan de vertaling luidde: Daar waar liefde heerst en vrede, daar is God met ons. Dit meditatieve lied werd, in een langzaam tempo lopend, uitgevoerd in de kerkzaal. Maar voor het zover was, moesten er technisch nog enkele verbeteringen aangebracht worden, zoals: 'Laat je kaak openzakken...'

Alhoewel elke workshop wel bezet werd door wat jongeren, was de dramagroep bij hen toch het meest in trek. De inspiratie werd op gang geholpen door een trap in de kring te zetten, waarbij men vervolgens nog eens aandachtig het bijbelgedeelte las. De centrale vraag was: 'Wat heeft de Here met dit gedeelte te zeggen, wat roept het beeld van de ladder bij je op?' De antwoorden waren zo divers als de leden van de groep: 'De ladder is symbool voor mijn geloof. Soms val ik naar beneden.' 'Jezus is de ladder. Door Jezus kom ik bij God.' 'Je wordt gedragen door engelen.' 'Hoe hoog je problemen ook zijn, de ladder gaat altijd hoger.' 'God is altijd bij je, er is altijd een denkbeeldige ladder.'

Vervolgens werd uitgebeeld hoe je deze rijkdom aan anderen mag doorvertellen: die ladder is geen symbool voor succes in het leven, noch voor de gedachte dat je het zelf moet maken, noch voor de gedachte dat je idealen in dit leven onbereikbaar zijn. Aan iedereen mogen we het vertellen: 'Jezus is de weg naar God!'

Eigentijds en traditioneel: voor beide elementen was ruimte deze avond. Wie de laatste zaal betrad, zijn oor te luisteren legde en zijn oog liet gaan over de dikke boeken die een verklaring van de Bijbel gaven, waande zich op een ouderwetse mannenvereniging. De enkele vrouw die de discussie zwijgend volgde, deed weinig aan dit beeld af. Het beeld werd bijgesteld door het gebruik van een beamer, waarop diverse bijbelvertalingen naast elkaar geprojecteerd werden. In de loop van het gesprek passeerden diverse oudvaders de revue. Ook werd er doorgeboord over de vraag in hoeverre dit gedeelte geschikt is om met mensen te bespreken die God nog niet kennen. Dat er een taak ligt op het vlak van persoonlijke en gezamenlijke bijbelstudie, daarvan is iedereen wel overtuigd.

Bijbelstudie in veel variaties – dat is het resultaat van de avond. Fijn om te merken dat men elkaar beter leert kennen in het geloof, en ook hoe mensen hun verschillende gaven inzetten hiervoor. Een beroep doen op andersoortige gaven dan alleen het gesprek over de Bijbel: misschien is dat iets ter navolging voor andere gemeentes?

Martine Kwey-Haasdijk is lid van de kerk van Amersfoort-Emiclaer

Rellen rond de kerk

Anje de Heer

Milaan – Rond de christelijke kerk vonden de afgelopen dagen ernstige rellen plaats. Ambrosius, bisschop van Milaan, bezette met medestanders de kerk, uit verzet tegen het besluit van keizerin Justina om het kerkgebouw voortaan te gebruiken voor samenkomsten van de Ariaanse stroming. Volgens een ooggetuige zette Ambrosius, zelf vertegenwoordiger van de katholieke richting, een speciaal strijdmiddel in: het gelovig volk bleef 's nachts in de kerk waken, bereid om met zijn bisschop te sterven. Men begon te zingen, hymnen en psalmen, naar oosters gebruik, hoewel bij ons tot op heden onbekend, met de bedoeling te voorkomen dat het volk neerslachtig zou worden en de moed zou verliezen.

Dit bericht uit het fictieve, laat vierde-eeuwse *Romeins Dagblad* is verzonnen, maar de verhaalde gebeurtenis is waar gebeurd. In het bericht zijn enkele punten te vinden die iets meer over de context vertellen. In de eerste plaats: er is sprake van een bisschop, een keizerin en een stad. Ambrosius (ca. 339-397) is de bisschop, zeer geliefd vanwege zijn pastorale zorg en zijn retorische kennis en vaardigheden. Justina is de Romeinse keizerin en regentes voor de nog jonge keizer Valerianus. De stad is Milaan, gelegen in het huidige Noord-Italië, een belangrijk bestuurlijk, economisch en cultureel centrum in het late Romeinse Rijk.



In de tweede plaats: binnen de christenheid was er felle strijd over het wezen van Jezus Christus. Justina is aanhanger van de leer van Arius (ca. 256-336): Christus is niet van hetzelfde wezen als God de Vader. Ambrosius bestreed deze leer.

In de derde plaats: gemeentezang was tot op dat moment alleen in de oosterse kerk bekend, nog niet lang overigens. De liederen werden ingezet als strijdmiddel, met name in de conflicten rond het Ariaanse gedachtegoed.

In de vierde plaats: de ooggetuige is Augustinus (354-430). De woorden die hem hier in de mond zijn gelegd, zijn vrij naar een verslag van de gebeurtenis in zijn *Belijdenissen*.

Vader van het kerklied

In de geschiedenis van de westerse kerkmuziek neemt Ambrosius een ereplaats in. Hij kreeg zelfs de bijnaam 'vader van het kerklied'. Allereerst vanwege bovenstaande geschiedenis en het feit dat het zingen sindsdien 'tot op heden toe, in zwang gebleven [is] en ... reeds vele, ja bijna al uw kudden ook in de rest van de wereld het [hebben] overgenomen'. Vervolgens ook omdat hij zelf kerkliederen schreef. Hymnen, zo worden deze kerkliederen genoemd, een liedtype dat in de oosterse kerk was ontstaan.

Ambrosius' hymnen bestaan uit strofen van elk vier regels, met een vaste ritmische en inhoudelijke structuur, geschreven in het Latijn en gezongen in beurtzang. Vanaf hun ontstaan tot op heden zijn ze liturgisch in gebruik. Wie met enkele van deze liederen wil kennismaken kan in zijn *Liedboek* terecht. De Liederen 253, 370 en 382 zijn van Ambrosius (hoewel die toeschrijving bij 253 niet helemaal zeker is), alle in de vertaling van J.W. Schulte Nordholt (1920-1995): een lied op de Drie-eenheid(!), een ochtendlied en een avondlied. Verder gaat Lied 122 uit het *Liedboek* via Luther op Ambrosius terug. Ambrosius heeft de kerk van het Westen van zijn tijd een nieuwe vorm en een nieuwe taal gegeven. Wie iets van de kerk van alle tijden en plaatsen wil ervaren, zijn eigen horizon wil verbreden, hoeft alleen maar deze liederen te zingen, want sterke liederen creëren banden die eeuwen overspannen.

Anje de Heer uit Amersfoort is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek

Nieuwe bijbelstudie-uitgave

Daniël – *profeet voor vriend en vijand*

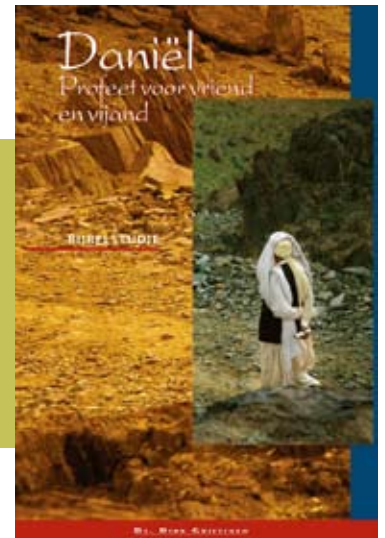
Jaap Siertsema

Je zult maar geboren zijn in een paleis. Opgegroeid in een beschermde omgeving, met altijd bedienden om je heen en beveiligingsambtenaren in de buurt. Dat was het leven van prins Daniël in het paleis in Jeruzalem. Nee, geen onbezorgde jeugd had hij, want de politieke ontwikkelingen waren zeer verontrustend en zijn vader, de koning, was in feite een marionet.

Zo begint de bijbelstudie-uitgave over Daniël. Een nieuwe uitgave, geschreven door ds. D. Griffioen. Het oudtestamentisch boek Daniël is geen gemakkelijk bijbelboek. Je zult er moeite voor moeten doen om bijvoorbeeld de profetieën die erin staan te doorgronden. Maar die inspanning loont! Want Daniël is ook een mooi boek. Met verschillende boeiende gedeeltes. Zo zijn er maar weinig plaatsen in het Oude Testament waar gesproken wordt over de opstanding. Daniël 12:2 is er één van.

Toen Daniël nog aan het paleis van Jeruzalem verbonden was, veranderde de politieke kaart van het Midden-Oosten door de plotselinge verschijning van het rijk Babel. De koning van Jeruzalem werd tot gehoorzaamheid gedwongen en onder andere Daniël werd naar het verre Babylon verbannen. De 'gevangenen' komen in een heidense omgeving terecht, zodat het moeilijk wordt om trouw te blijven aan hun God en hun eigen volk. Toch vinden Daniël en zijn vrienden hun weg in die occulte en heidense wereld. Voor honderd procent leven ze in die wereld, maar tegelijk dienen ze God met heel hun hart. En of we hier wat van kunnen leren! Want ook wijzelf leven in een allesbehalve christelijke maatschappij, waarin de rol van het christelijk geloof meer en meer gemarginaliseerd wordt. En hoe houd je je als christen daarin staande? Anders gezegd: we zijn burgers van het koninkrijk der Nederlanden, maar ook burgers van het koninkrijk van God. Het boek Daniël kan ons op weg helpen als we keuzen moeten maken.

Ds. Dirk Griffioen, *Daniël. Profeet voor vriend en vijand*, De Vuurbaak Barneveld, i.s.m. Gereformeerde Bijbelstudiebond, 2009, ISBN 978 90 5560 405 0, 120 pag., € 8,90



Daniël was ook een profeet. Dat is ons allen wel bekend. Daniël kon dromen uitleggen waar anderen faalden. Maar zelf ontving hij ook visioenen. Visioenen die niet altijd even eenvoudig te begrijpen zijn. Ds. Griffioen schrijft daar onder andere het volgende over: 'Daniël mocht in beelden (in feite schrikwekkende dromen) schouwen in de toekomst. Profetieën zijn blauwdrukken voor de toekomst, die laten zien wát er zal gebeuren, maar nooit precies aangeven wannéér dat zal plaatsvinden.' Deze bijbelstudie is dan ook een zoektocht om die profetieën goed te verstaan. En de God die alles overziet en alles in zijn hand heeft, bemoedigt ons geweldig met profetieën. Want vele zijn al vervuld, en andere zullen nog vervuld worden. Hij laat van zijn woorden geen ter aarde vallen!

Het zal duidelijk zijn: wij hopen dat Daniël bestudeerd gaat worden op verenigingen en kringen. En dan zullen er – ook na de bestudering van dit boek – best nog vragen overblijven. Dat kan niet anders, want in deze bedeling zullen wij niet alles kunnen doorgronden. Maar wat is het laatste vers van Daniël dan vertroostend. Woorden die Daniël daar bemoedigen mogen dat ook met ons doen: 'Maar jij, ga het einde tegemoet. Je zult te ruste gaan en aan het einde van de dagen opstaan om je bestemming te bereiken.'

Henk Bouwmeester, Ali van Dijk-Bufferinga, Nikè van der Mijden-Groenendijk en Martin van Veelen

Van Paulus. Voor de Kolossenzen. Een lied.

Die Beeld is van God, de Onzichtbare,
Eerstgeborene van alle schepselen,
want in Hem is alles wat er is geschapen,
in de hemelen en op de aarde,
wat zichtbaar is en wat onzichtbaar is,
of het tronen zijn of heerschappijen,
of overheden of machten,
het is alles door Hem en voor Hem geschapen,
en zelf is Hij vóór alles,
en het heeft alles samenhang in Hem.
Ook is Hij zelf het Hoofd van het lichaam, de gemeente,
Hij, die Aanvoerder is,
Eerstgeborene uit de doden,
opdat Hij in alles eerste zou zijn.
Want in Hem heeft heel de volheid willen wonen,
om door Hem alles met Zich te verzoenen,
na vrede bewerkstelligd te hebben door het bloed van zijn kruis,
door Hem,
hetzij wat op de aarde, hetzij wat in de hemelen is.

Zo vertaalt Van Eck het 'door de Geest geïnspireerd lied', Kolossenzen 1:15-20. Vervolgens legt hij het uit, zin voor zin, woord voor woord, uiterst gedegen. Daarbij laat hij het Oude Testament breed aan het woord. Maar ook Joodse en Griekse

schrijvers roept hij te hulp. En zoals ook al bij zijn commentaar op *Handelingen* moet je dan wel onder de indruk komen van zijn grondige kennis van de Griekse en Romeinse wereld. Het voordeel is dat hij dan wel naar Griekse woorden verwijst, maar toch leesbaar blijft voor gebruikers die het Grieks niet kennen. Daarmee past dit boek in de reeks *Commentaar op het Nieuwe Testament* onder de redactie van J. van Bruggen. Tegelijk valt dit deel in deze reeks lichtelijk uit de toon. Het is meer uitgebreid, minder speels, haast grondig op zijn Duits. Dat is ongetwijfeld de reden waarom dit boek over vijf bijbelhoofdstukken even dik is als het deel *Romeinen* over zestien. Van mij had het hier en daar wel ietsje minder mogen zijn. (MV)

Dr. John van Eck, *Kolossenzen Filemon. Weerbaarheid en recht* (Commentaar op het Nieuwe Testament), Kok Kampen, 2007, ISBN 9789043513845, 272 pag., € 29,90



De Psalmen

Om de Psalmen te leren kennen zoals ze zijn, hebben Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde de Psalmen opnieuw uit het Hebreeuws vertaald. Zij werkten aan hun ideaal volgens een principe waarbij zij luisterden en nog eens luisterden naar de tekst en vertaalden volgens de context. Die oude Psalmen blijven liederen die uit het volle leven zijn gegrepen. Het zijn liederen om te lezen en te zingen met je eigen stem, om met je hart naar te luisteren.

Het resultaat van het vertaalwerk van Ida Gerhardt en Marie van der Zeyde is een prachtige klassieke en statige, dichtelijke vertaling, grafisch fraai weergegeven op de pagina's. En wat ik sterk vind: deze vertaling van de Psalmen brengt de

gave die God zelf is dichtbij en doet je verlangen naar zijn aanwezigheid groeien. De eerste druk van deze vertaling verscheen in 1972. (ADB)

Dr. Ida G.M. Gerhardt en Dr. Marie H. van der Zeyde, *De Psalmen uit het Hebreeuws vertaald*, KBS en NBG, 2005, ISBN 90 6173 099 6, 346 pag., € 28,00



Psalmen voor ogen

Met *Psalmen voor ogen* laten Verbree en Zomer ons anders tegen dertig psalmen aankijken. Via een toverspiegel zoals zij dat zelf zeggen. En dat klopt. Want met hun teksten en tekeningen zie en ervaar je de 'oeroude' psalmen als nieuw. Als psalmen voor nu. Maar dan zonder verandering van tekst en melodie.

Zij hadden hun kijk- en leesboek net zo goed een ruiker bijbelstudies mogen noemen. Mijn 'toevallige' CGK-buurman op de camping deze zomer, die ik het boek te lezen gaf, kwam het na een paar dagen alweer opgetogen terugbrengen: 'Wat een geweldig boek om bij je bijbelstudie te gebruiken.' Hij (en ik trouwens ook) was het dan ook helemaal eens met de typering van de uitgever dat het boek 'een geschenk vol eyeopeners' is. 'Je krijgt oog voor wat een psalm ons voorzingt en in de mond wil leggen.'

Van een boek van Verbree en Zomer mag je verwachten dat in gelovige ernst en naspreken een knipoog soms niet ontbreekt. Net zoals tot tranen toe ontroerende of tot diep

nadenken stemmende verhalen. Zo ook in dit boek.

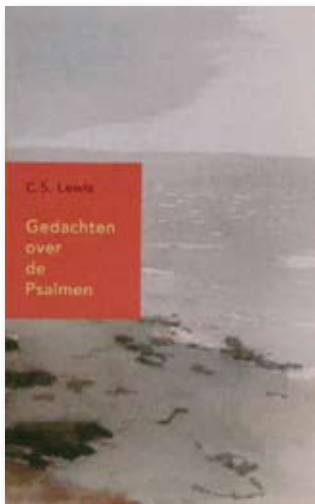
'Werkelijk heilige boontjes zijn geen vrome kwezels, maar voorbeeldfiguren die kromme boontjes uitdagen hun rug te rechten.' Prachtig en tegelijk ontroerend

is de tekening bij Psalm 22: een kruis in somber donker. En u zult vast en zeker lang en diep nadenken over 'de lakmoesproef voor elke christen' (Ps. 31) en de vraag hoe diep het zit met uw zondebesef. Het is te hopen dat volgende deeltjes van *Psalmen voor ogen* niet lang op zich laten wachten. (HB)

Adrian Verbree en Christiaan Zomer, *Psalmen voor ogen*, deel 1, De Vuurbaak Barneveld, 2008, ISBN 978 90 5560 349 7, 65 pag., € 12,75



Gedachten over de Psalmen



Lewis (1898-1963) schreef dit boek over de psalmen als gelovige voor medegelovigen. Zijn gedachte achter deze opzet is dat het delen van vragen en ervaringen op gelijk niveau het beste werkt. Psalmen brengen veel aspecten uit het leven van alles wat geschapen is onder woorden: pijn, gevaar, verdriet, schaamte, vijandschap, dood, leven, twijfel, lofprijzing, de natuur en verlossing. Je kunt ze niet lezen als dogmatische verhandelingen.

Lewis belicht veel van deze aspecten diepgaand. Vloekpsalmen herinneren je aan het kwaad in de wereld. De dood in de psalmen laat uitkomen dat er leven na de dood is. De 'liefelijkheid van de Here', de vreugde in God is het hart van de psalmen. 'Zoeter dan honing' zijn de regels van de Here.

Zij tonen waarheid en laten het wezen van God zien, ze zijn voelbaar in de natuur. God wil geëerd worden, maar Hijzelf schenkt je het vermogen om dit te doen. Het nakomen van godsdienstige verplichtingen kun je vergelijken met het graven van kanalen in een land zonder water, zodat het water daar terechtkomt wanneer het er is.

Zo nu en dan brengt Lewis de psalmen in verband met teksten en de cultuur van klassieke schrijvers. Ook vergelijkt hij de psalmen uit het Oude Testament met het gebruik ervan in het Nieuwe Testament.

Aan de hand van deze opmerkingen kunt u een indruk krijgen van het speciale licht dat Lewis over de psalmen laat gaan, om zijn lezers te voeden. Wie zich kan of wil laten boeien door Lewis, heeft aan dit boek een goeie.

Het is voorzien van een lijst van de psalmen die in dit boek genoemd of besproken worden. Bij elk van de twaalf hoofdstukken staan interessante aantekeningen van de vertaler. De eerste druk is van 1958. (ADB)

C.S. Lewis, *Gedachten over de Psalmen*, Van Wijnen Franeker, 2002, ISBN 90 5194 242 7, 118 pag., € 7,95

Leren van liederen

In de serie Woord & Wereld is weer een nieuw deel verschenen; ditmaal van ds. Wierenga over psalmen. Hij begint in het eerste hoofdstuk met het bespreken van termen als gerechtigheid, betrouwbaarheid, liefde en recht. Vervolgens gaat hij een tiental psalmen bij langs om aan elke psalm een hoofdstuk te wijden. Hij bespreekt deze gedegen in het kader van de verbondsgeschiedenis.

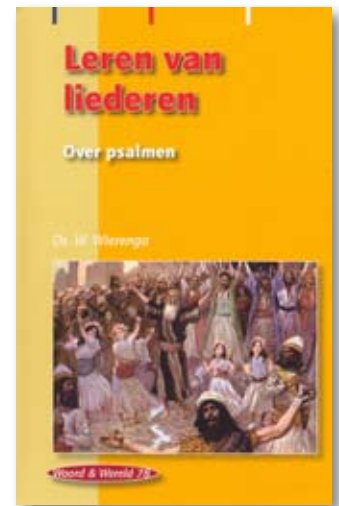
Wat tijdens het lezen opvalt, is dat ds. Wierenga heel veel informatie heeft willen verwerken in het boek. Samen met grote stukken tekst zorgt dit ervoor dat het boek wat minder gemakkelijk leest. Als de besprekingsvragen, die nu aan het einde van elk hoofdstuk volgen, tussen de tekstgedeelten geplaatst waren, had dat het overdenken en bespreken wat eenvoudiger gemaakt. Daarnaast wordt er geen enkele verwijzing naar verdere literatuur gemaakt.

Na deze hoofdstukken volgt een hoofdstuk over de vraag hoe wij psalmen over Jeruzalem kunnen lezen, zingen en gebruiken. De schrijver weerlegt dat je bij Sion aan het huidige

Jeruzalem moet denken en geeft vervolgens zijn eigen voorstelling waarbij duidelijk wordt dat hij Jeruzalem ziet als kerkstad, zichtbaar in de gemeente van Christus. Daarbij komt ook de plaats van Israël en onze taak tegenover dat volk ter sprake.

Dit onderwerp is echter zo breed, dat het veel beter in een apart boek uitgewerkt had kunnen worden. In dat geval zou ik er ook voor pleiten om stil te staan bij dat gedeelte uit het boek Openbaring dat over het nieuwe Jeruzalem gaat. Met de verwachting van dat Jeruzalem zingen wij immers ook onze psalmen. (NMG)

Ds. W. Wierenga, *Leren van liederen. Over psalmen*, Woord & Wereld Bedum, 2008, ISBN 978-90-5046-075-0, 112 pag., € 9,25



Sons of Korah

Deze Australische muziekgroep is al ruim tien jaar bezig om psalmen op muziek te zetten. Ze noemen zich Sons of Korah naar de zonen van Korach, de tempelzangers, en hebben al zeven cd's op hun naam staan. Zij zingen de letterlijke teksten van de liederen die hun zelf erg aanspreken. Zij zingen gewoon Gods Woord en willen dit ook voor zichzelf laten spreken. Hun vertolking van de psalmen is mooi en raakt het hart. De muziek is rustig en maakt je emotioneel betrokken bij de psalmen. De teksten zijn weliswaar in het Engels, maar daardoor komen weer andere accenten uit een psalm naar voren, die in onze eigen taal minder opvallen. Zelf werd ik geraakt door Psalm 147. Hiervan worden alleen de verzen 10-18 bezongen; vooral vanaf vers 15 laten woorden en muziek je onder de indruk komen van Gods grootheid. Je ziet als het ware Gods commando's letterlijk over de aarde gaan en je moet wel meezingen voor Hem. 'His word runs swiftly. His commands he sends to earth: he spreads the snow, the frost who scatters, the snow like wool, the frost like ashes.'

Zo ga je ook wel meezingen met Psalm 95 'Come let us sing', een puur aanbiddingslied, letterlijk uit de Bijbel.

Op de cd *Rain* wordt Psalm 42 in twee delen gezongen. Beide melodieën laten in de muziek het melancholische van de psalm horen. Zelfs het 'Hope in your God' is op één toon gezongen, terwijl een andere stem die hoop erbovenuit laat klinken. Ik vind het geweldig dat God zo'n muziekgroep gebruikt om in eigentijdse muziek de teksten van zijn Woord rond te laten gaan om mensen te beïnvloeden, te raken. (NMG)

Sons of Korah, *Resurrection* en *Rain*, Worldsong Artists Belmonte Victoria, 2005 en 2008, artikelnrs. 9-314730-100031 en 9-314730-070884, € 17,50 per stuk



Bondig

Uitgaven van de Bijbelstudiebond

Bijbel

Hij begon (enkele momenten uit Genesis)	
Jozua en Richteren	
Ruth (Bijbelstudie compact)	
Naar een nieuwe tempel (Ezra)	
Naar een nieuw Jeruzalem (Nehemia)	
Ester (Bijbelstudie compact)	
Geniet van het leven! (Prediker)	
(Bijbelstudie compact)	
Ezechiël	
Daniël – profeet voor vriend en vijand	nieuw!
Hosea, een vreemde liefde	
Haggai, Maleachi, Zacharia	
Een losprijs voor velen (Marcus)	
Sprekende beelden (gelijkenissen)	
Johannes. Het evangelie van de Adelaar	
Handelingen – I	nieuw!
Vrede door vrijspraak (Romeinen)	
Onwijs rijk (1 Korintiërs)	
Efeze	
Levend geloof (Jakobus)	
Drie brieven van Johannes (Bijbelstudie compact)	
Openbaring I (bijbelstudie over Op. 1-11)	
Openbaring II (bijbelstudie over Op. 12-22)	
God laat Zich kennen (Bijbelstudie compact)	

Belijdenis e.a.

Samen geloven, samen belijden (DL e.a.)	
Uitgesproken!	
Hemel en hel (Bijbelstudie compact)	
Woorden van waarde (bijbelse kernbegrippen)	
Woorden van waarde II (kernbegrippen v/h geloof)	

E.C. Luth	€ 8,90
Joh. de Wolf	€ 9,50
Jac. Ophoff	€ 7,90
C. van den Berg	€ 8,90
C. van den Berg	€ 9,50
P. Poortinga	€ 7,90
H. van den Berg/	
W.A. van der Jagt	€ 7,90
A.H. Verbree	€ 10,50
D. Griffioen	€ 8,90
H.J. Messelink	€ 8,90
Joh. de Wolf	€ 9,50
B.C. Buitendijk	€ 8,90
P.J. Trimp	€ 8,90
M. van Veelen	€ 9,50
M. van Veelen	€ 10,90
G. Gunnink	€ 9,50
G. Gunnink	€ 9,50
A.H. Driest	€ 9,50
E. Nieland-van Veen	€ 8,90
J.W. Roosenbrand	€ 7,90
E.J. Hempenius	€ 9,50
E.J. Hempenius	€ 9,50
A.J. van Zuijlekom	€ 7,90

M.H. Sliggers	€ 8,90
E. Brink	€ 8,90
R.A. Schipper	€ 7,90
A.O. Reitsema e.a.	€ 8,90
E. Brink e.a.	€ 8,90

Gemeenteschetsen

1. Heb ik God lief?
2. Mensen met toekomst
3. Gevouwen handen
4. Jouw probleem, mijn probleem
5. Leiden en laten leiden
6. Gods huis... open huis
7. Hoe gewoon is de doop?
8. Het Heilig Avondmaal
9. Vechten kun je niet alleen
10. Gaaf! Bouw je mee aan Gods kerk?
11. Tolle lege: neem en lees je Bijbel
12. Je mag er zijn!
13. Zondagsheligen
14. Groeien in Christus
15. Als één lid lijdt...
16. Heer, U bent mijn leven
17. Schuldig en toch vrijgesproken!
18. Het feest van de eredienst
19. Voor Hem, over de kerk van onze Heer
20. Oneindige missie

De gemeenteschetsen zijn gratis te downloaden vanaf onze website www.bijbelstudiebond.nl/publicaties/gemeenteschetsen

De boeken zijn bij elke boekhandel verkrijgbaar met de normale aantallenkorting

Dinsdag 12 mei 2009 • Bondsdag in Zwolle

De Bondsdag van 2009 wordt gehouden in de IJsselhallen in Zwolle. We vergaderen in de mooie grote Meerhal.

De regelingscommissie, bestaande uit leden van een aantal mannen- en vrouwenverenigingen uit Zwolle, is al enthousiast begonnen met de voorbereidingen.

Het thema voor die dag is: De Bijbel in de zorg.

Sprekers zijn: dr. Ad Dees, internist te Rotterdam en ds. Gijs Zomer, predikant te 's Hertogenbosch.

De toegangsprijs is € 10,- ; daarvoor krijgt u een programma en tussen de middag een kop soep.

Er is bij de IJsselhallen een grote parkeerplaats, waar u gratis kunt parkeren. Het NS-station ligt op loopafstand van de IJsselhallen.

Wij zien u graag in Zwolle op 12 mei a.s.!

Fenna Toonstra en Marijke Knol

Bondsdagmarkt

Ook dit jaar is er weer ruimte voor de bondsdagmarkt. Als u iets wilt verkopen, voor de kerk of een ander goed doel, dan kunt u een kraam reserveren voor € 20,- . Wilt u opgeven wát u verkoopt, voor welke organisatie en naam plus (e-mail)adresgegevens van de contactpersoon? Graag vóór 23 april opgeven.

Daarna krijgt u meer informatie over de betaling en het verloop.

Reserveren bij: *Marijke Knol, Havezatheweg 4, 8061 PL Hasselt, tel. 0529-426420, m.knol@bijbelstudiebond.nl*

Colofon

Redactieadres

Martine Kwey-Haasdijk, *redactiesecretaris*
Soerendonk 33, 3823 AN Amersfoort
tel. (033) 455 95 57
e-mail: redactie@bijbelstudiebond.nl
www.bijbelstudiebond.nl, WegWijs

Hoofdredacteur: Ali van Dijk-Bufferinga
Eindredacteur: Fenny Boiten-Tiggelaar
Redactieleden: Riek Beute-Mostert, Henk Bouwmeester, Inge Laan-Deddens,
Nikè van der Mijden-Groenendijk, Martin van Veelen

Abonnementen WegWijs

Particulier abonnement € 15,- per jaar
Opzeggen, schriftelijk of via e-mail, voor 1 december
voor leden van de *bijbelstudiebond* € 12,50 per jaar
voor *dubbelleden* € 7,50 per jaar
Losse nummers verkrijgbaar door overmaking van € 3,50 op
gironr. 83 94 84 t.n.v. Geref. Bijbelst.bond te Bedum onder
vermelding van 'WegWijs' met jaargang en nr. + uw naam en adres

WegWijs is ook op cd en in braille verkrijgbaar.
Informatie en opgave: CBB, Christelijke Bibliotheek voor Blinden en
Slechtzienden, Postbus 131, 3850 AC Ermelo, tel. 0341-565499

Na overleg met de redactie is overname van artikelen mogelijk

Administratie

*Voor abonnementen, wijzigingen in ledenbestand en/of adres secr./penn.
van de verenigingen*
Administratie Gereformeerde Bijbelstudiebond
Postbus 7, 9780 AA Bedum
tel. 050-365 35 37, bereikbaar op werkdagen van 10.00-12.00 uur
e-mail: administratie@bijbelstudiebond.nl
Gironummer: 83 94 84 t.n.v. Geref. Bijbelst.bond te Bedum

Gereformeerde Bijbelstudiebond

www.bijbelstudiebond.nl

*Adres voor aanmelden/opheffen/splitsen/samenvoegen van verenigingen
en overige stukken*

Agien Heerema-van der Beek, secretaris
Oude Middelhorst 56, 9753 BS Haren
tel. (050) 534 20 39
e-mail: a.heerema@bijbelstudiebond.nl

Giften voor de WMS (Women Missionary Society)

gironummer 363600 van DVN-Zwolle met vermelding: Ind-NEI-IF

Vormgeving en opmaak: douglas design

www.douglasdesign.nl

Druk: Scholma, Bedum

ISSN-nummer: 0929-2136

In het volgende nummer:

Geweld lijkt een
karaktertrek van het
Oude Testament te
zijn. Klopt dat met
de werkelijkheid
van het Nieuwe
Testament?

Waren geweld en
wreedheid 'gewoon'
een trekje van
de oud-oosterse
cultuur waarin Israël
leefde?

Als je ernaar zoekt
ontdek je al gauw
dat geweld altijd in
verband staat met
zonde, opstand tegen
God!

Als je Openbaring
leest lijkt het of we
nog veel geweld
tegoed hebben. Hoe
gaan we daarmee
om?

Thema's volgende nummers

mei/juni

juli/augustus

september/oktober

Geweld in de Bijbel

De Bijbel in de zorg

Een goed gevoel